DISCURSIVE STRATEGIES IN AUREL PANTEA'S POETRY

Luminița Chiorean, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Târgu-Mureș

Abstract: Through confession, an expressionist type of approach which provides the poetic text with authenticity and self-reflexivity, which entails an understanding of the world through its own perspective, combined with subversive strategies of neo-Expressionist and Postmodernist sort, such as intertextuality, processuality, the configuration of the real through écriture and textualization, resemantization as a form of dialogue with one's own past, in Aurel Pantea's poetry otherness will always be inside: an inner otherness.

Keywords: subversive strategies, neo-Expressionism, Postmodernism, intertextuality, processuality, textualization, resemantization.

Sub sentimentul acut al plecării din „patria inflamată de mesaje", Aurel Pantea se lasă „născut" (pentru a câta oară?) de poezie, singura-i legitimă „stăpână". Recunoscându-i carenţele biografismului: „tu n-ai biografie,/ nici bios n-ai şi nici scriitura biosului", scriitorul dă drepturi depline semantismului poetic, atroce, stihial chiar, să treacă evenimente din propria biografie (câtă e lăsată de poet să plece de la el, părţile obsesive – dispreţ, dragoste, răzbunare, indignare – limbajele (i)mediate ale *Nimicitorului*), în contul poeziei. Chiar dacă efectul „substituirii" confesive va fi echivoc, căci nu se poate şti cine pe cine devorează (poetul? poezia?) - „seninătatea sulfurică,/ ea îmi mănâncă poemul" - i se oferă cititorului alternativa lecturii poetice. Mai întâi, chiar nefiind întru-totul de acord cu postmodernitatea (şi pledând mai ales pentru neoexpresionism), textualizând existenţe, poetul ajunge la „texistenţe"[1], formulă cărtăresciană prin care se explică unificarea textului cu existenţa; astfel textul şi realul se contopesc, se afirmă şi se neagă alternativ: „devenim una cu parola neagră[…]/ un pământ ondulat ca emoţia/ ne spune adevăratul nume". În acelaşi timp, insistă şi se configurează atitudinea expresionistă şi, mai mult, rămâne fidel acestui „angajament teribil" (crez poetic), aşa cum afirma într-un interviu: „ […] Toţi marii poeţi transilvăneni […] au, aproape fără excepţie, sensul suferinţei. Nu iau existenţa în derâdere" (interviu)

Aflat în/ la cumpăna receptării poemului, în funcţie de selectarea materialului poetic, criticul are competenţa (şi autoritatea) încadrării operei într-un anume curent literar: fie în neoexpresionism, după Al. Cistelecan; fie în postmodernism, după Virgil Podoabă. Mai mult sau mai puţin critic, cititorul alege „confesiunea" poetului drept vinovată de discursivizare (antrenată de negaţie), împărtăşind „existentele" poetice, odată ce, fără de veste, intervine ca locutor în dialogul provocator al vocilor poetice identitare: „subiectul liric şi subiectul existenţial vorbesc în piaţa identităţii", intenţionată, chiar programată întâlnire dintre eul auctorial textualizat şi eul empiric.

Subminarea distincţiei identitare, dintre *persona* şi *persoană*, constă în inserarea în textul poetic a datelor biografice, a diseminării poetului în propria-i poezie, fiind vorba atât de *stil*, cât şi de *signature*[2]. Astfel, este posibilă pluralitatea eurilor prezente uneori ca persoană biografică – „Biografii ejaculate, / voci ieşite dintr-o gură prăbuşită, stau în propria-mi vârstă/ ca într-un ştreang", o sumă de atitudini, hobby-uri, observaţii, alteori ca o recurenţă textuală ce optează pentru disimulare şi parodie sau identificată prin pasiunea scrisului şi a comunicării poetice: un eu nostalgic, amabil, pasional, frivol, stupid, uneori chiar depresiv, atitudini alternânde cu spiritul ludic, ironie, umor, înclinaţie spre maximă, sentinţă (în ultima parte a poemului, versuri traduse în latină de Marcela Ciotea).

[1] Trecerea corpului în literă. Textuarea vizează o definire antropocentristă a fiinţei în tiparele unei disocieri profunde faţă de predecesori, în strânsă legătură cu conceptul de autenticitate Pe de-o parte, se insistă pe deconstrucţie şi interpretare, iar pe de altă parte, se accentuează pactul somatografic, scrierea cu propriul trup sau scriitura care devine trupul autorului.

[2] Signatura constă în funcţia ambivalentă a limbajului: în ciuda absenţei din text a semnatarului, signatura indică „o formă transcendentă de a fi prezent" (apud Derrida, *Signature*).

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

„Fondul meu e melancolic, mărturiseşte Poetul, dar e o melancolie din aceea plină de umor, care este invadată de propriile umori lăuntrice, care parazitează toată viziunea senină asupra existenţei. Natura mea este extrem de înclinată spre voluptate, spre plăcerile intense, mari, până la dezechilibru”[3], „un dat fatal”, motivat de Dumitru-Mircea Buda prin „exorcizarea obsesiei […] care îşi cere, cumva implacabil, descărcarea narativă.”[4] Ne referim la „micronuvela” *Blanca* (Editura Arhipelag XXI, 2014)[5], „un fel de jurnal ficţionalizat, stilizat cu rafinament şi încărcat la voltaj livresc, […] un text exorcizant, care se ţese, involuntar, delirant, iraţional, himeric din developarea interioară a unei traume”, în care „dorinţa pasională, atracţia erotică fatală [e] ca o chemare implacabilă a neantului”[6]

Prin firea bonomă, prin generozitatea faţă de celălalt în căutarea de răspunsuri care să (in)confirme adevărurile despre existenţă, despre fiinţă şi, mai ales, despre Sine, „Nimicitorul”, cel din urmă volum de poezii al lui Aurel Pantea, apărut la Ed. Limes, 2012, dar nu ultimul proiect poetic, pare a fi (dacă nu chiar este) „poemul-fantă” între „generaţii poetice”: generaţia poeziei optzeciste şi cea a poeziei douămiiste. Faptul poate fi confirmat, mai cu seamă, prin apropierea nostalgică de „ultimul” Nichita Stănescu, fie şi printr-o trimitere la confesiune: aşa cum, pentru primul, „opera e biografia poetului”, la fel şi pentru celălalt confrate, biografia lui e Poezia – „a vorbi despre alţii [decât despre sine] e o scriitură fadă”, iar *Nimicitorul*[7] propune poemul despre poezie: „Vii dreaptă în sperietura mea ca un stol, […] şi n-ai biografie,/ deci nu se pune în cazul tău problema morţii,/ n-ai bios şi n-ai nici scriitura biosului, tu nu vei muri,/ tu vii dreaptă în sperietura mea şi toată lumea va şti/ că ai trecut pe acest loc precar, toate semantismele/ umblă cu cuţite mari, să suprime locul precar.”- … poezia, ca şi existenţa omului, este „precară”. Limbajul metapoetic, definitoriu pentru scrisul postmodern, vorbeşte de la sine: „tu [trup poetic] vii şi treci, puţin îţi pasă, eşti un simplu abis semantic”, în care „limbajul se întâlneşte cu sine şi înnebuneşte” (parodiere a poeziei moderne).

Poemul lui Aurel Pantea este o confesiune - „Pentru mine, scrisul este o confesiune […]” (interviu)[8]-, optând pentru explorare (ca poetică modernistă) din perspectiva subiectivităţii rizomatice[9], intenţionat distorsionată spre a capta evenimentele ce urmează a fi transpuse în memoria colectivă a cititorilor, insistând pe dedublare, pluralism actanţial şi predispoziţie bovarică: o succesiune de „pante(a)morfoze”, în sensul căutării dramatice a corporalităţii activate de avataruri, prezente în izotopii ale experienţelor şi ale rugăciunii, ale iubirii, respectiv ale timpului, toate pledând pentru logos petic şi poezie. Aşadar, spaţiul poetic are funcţia unui confesional, în care se desfăşoară spovedania poetului şi a cititorului, deopotrivă. Pentru Pantea, poezia e un spaţiu credibil, de vreme ce pledează pentru „o confesiune totală” desfăşurată într-un prezenteism: „Actul expresiei poetice este acesta: tu mă provoci la o confesiune şi eu o mărturisesc acum – deci actul expresiei poetice este momentul confesiunii totale, încercare de a ajunge la confesiunea totală.[…] Scrisul fiecărui poem e un angajament total al fiinţei, necunoscut niciodată până la capăt. ” [10]

Parodicului şi disimulării li se adaugă confesiunea - vorbind explicit despre sine însuşi, poetul îşi creează alter ego-uri textuale, prin asumarea pluralităţii de corpuri şi euri, instanţe topite într-una singură: corpul spectral. Prin confesiune, tip de abordare expresionistă, consumată într-un limbaj autarhic[11], limbaj autonom, original, unic şi irevocabil, a cărui referenţialitate este „o

[3] Pantea, Aurel, „Aş vrea ca ultimele cărţi pe care le scriu să fie cărţi de rugăciune”, Interviu realizat de Dia Radu pentru *Formula AS*, nr. 998/ 2011.

[4] Dumitru-Mircea Buda, “Poetul în infernul memoriei”, în *Cultura*, nr. 471/ 12 iunie 2014.

[5] *Blanca. Fragmente din însemnările unui resentimental*, Editura Arhipelag XXI, Tg. Mureş, 2014 - proiecţia firii romantice a lui Aurel Pantea, care preferă momentele contemplative oricărei stări conflictuale detonate de nepotrivirile lumeşti, de unde şi „revenirea” la sentiment: „dispreţ, dragoste, răzbunare” – după cum susţine poetul.

[6] Dumitru-Mircea Buda, art. cit.

[7] „Cheia” lecturii operei poetice a lui Aurel Pantea, având în vedere unitatea subiectului poetic, se află la nivelul poemului „unitar”/ volum.

[8] Pantea, Aurel, „Aş vrea ca ultimele cărţi …”, *Interviu citat*.

[9] Subiectivitatea rizomatică se referă la reiterarea punctelor de intersecţie în care evenimentele asociate trăirilor întâlnesc cuvintele, limbajul poetic.

[10] Aurel Pantea, interviu.

[11] Rolland Barthes, *Gradul zero al scriiturii*, traducere de Al. Cistelecan, Editura *Cartier*, Chişinău, 2012.

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

mitologie personală şi secretă a autorului", limbaj ce solicită o „hipofizică a cuvântului" - o coborâre înlăuntrul cuvântului poetic, de unde, apologia limbajului poetic, ce pledează insistent pentru „un infralimbaj, care se elaborează la limita dintre lume şi trup"[12]: „La fiecare mişcare a nimicitorului, lumea nu devine/ mai încăpătoare, dar apare/ un 0 (zero) urât şi larg, nimeni nu şi-l asumă,/ nimeni nu semnează pe el".

Confesiunea conferă autenticitate şi autoreflexivitate textului poetic, care trimite la înţelegerea lumii prin propria perspectivă, coroborată cu strategii subversive neoexpresioniste şi postmoderniste, precum: intertextualitate, procesualitate, configurarea realului prin scriitură şi textuare, resemantizare ca formă a dialogului cu propriul trecut, recunoscând că „literatura nu e altceva decât o scriere de sine" (Foucault)

Strategiile subversive trebuie gândite ca tehnici ale producerii de „Sine"; de aici, relaţia sine – pluralitatea de sine, poezia oferind tehnici „compensatorii".

În poemul lui Pantea, alteritatea se va afla mereu înăuntru: o alteritate interioară (mise en abyme), căci identităţile-avatar vor fi editări ale refulării conştiinţei artistice ale scriptorului dominat de sentimentul morţii: „Doamne, sunt îngropat, din lăuntrul meu urcă spre ceruri/ bestia învingătoare" sau: „Cade adânc în noi grăuntele conştiinţei morţii,/ tu şi eu suntem tare departe şi privim/ lanurile întinse şi secerătorii,/ în moartea mare, creşte desfrânarea,/ floarea prăduitoare".

În plus, suntem surprinşi de atitudinea bovarică - mă las înghiţit de propriul eu, de propria poezie care mă naşte, mă observ ca alteritate, creez înlăuntrul meu: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas/ de iubită părăsită, de ce nu mă mai iubeşti, sunt maica ta,/ tu îmi vorbeşti limba, mă mişc printr-un limbaj moale[…]/[…]maica mea îmi spune/ ai grijă de cuvântul lăcuit[…]/iubeşte-mă, mai spune stăpâna,/ te voi naşte din nou[…]"

Călătoria în spaţiul poeziei se face în raport cu sine, cu trăirea, prin introspecţia solicitată de o conştiinţă poetică (acut) perceptivă: „dacă am putea […] am privi cu pielea". Se insistă pentru o paradigmă a tăcerii, ca stare germinativă, dar şi ca refugiu în limbajul care vorbeşte, pe când poetul priveşte: prin urmare, „cea din urmă strategie de evadare din captivitatea limbajului, este că poetica vorbirii se vede substituită prin poetica privirii."[13]

În acest poem al *nimicitorului* din subteranele inimii, poetul îşi declină competenţa expertului în „curgerea ofidiană a simţurilor", contemplând omul din afara vs dinăuntrul lui printr-o alternanţă ludică dintre underground şi back-ground-uri ce propun secvenţiale biografice ale naratarului corespunzătoare măştilor lirice, travestiului ce ascunde identităţi „incognito" ce poartă amprenta *nimicitorului*.

Astfel, un prim referent îl constituie cotidianul: „Oameni pe stradă, cum îi simţi, ca o pastă,/ secretaţi de un puls fără nivel, depărtaţi şi teribil de inumani,/ cu glasurile răzbind dintr-o deplorabilă stare/ a imaginaţiei[…]/ cu simţurile multă vreme neexersate" - cotidian amorf, monoton, diagnosticat „ca stare deplorabilă": „ei sunt sfârşitul, ziua moartă, realitatea fără apeluri,/ făcută din lucruri de pe afară" – „omul rest".

Celălalt referent, propriul trup, „propria-mi vârstă" şi flash-urile din subteranele sau underground-ul existenţei, „viziuni <<întrerupte>>, secvenţiale, punctiforme"[14], constituie de altfel trupul poetic: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas/ de iubită părăsită, de ce nu mă mai iubeşti[…]/ iubeşte-mă, spune stăpâna, te voi naşte din nou". În vederea recuperării corporalităţii pierdute, poetul apelează la distopie (sau heterotopie), accesând ambele sensuri postmoderniste: atât sensul imaginal sau antropocentric, prin care litera/ limbajul poetic este o anagramă a corpului, scrisul funcţionând ca „aventură a căutării trupului" (cf Crăciun), cât şi sensurile ludic şi parodic, în care corpul este citit pe multiple niveluri, lectură marcată de ambiguitatea referenţială ce constă în transformarea trupului în literă: un „corp transparent" (cf Kristeva), prezent în text prin deicticul „tu" nedefinit, ambiguu, un „tu" pendulând între naratar şi narator, în care poetul este un „dincoace" al propoziţiilor, frazelor şi comunicării poetice.

Poemele lui Aurel Pantea iau pulsul vieţii, propunând un demers autoscopic direcţionat înspre vorbirea originară: „ne întoarcem în materia pură, fără buze,/ cu pământ în gură şi cu propoziţii/ devenim una cu parola neagră, […]acolo/ un pământ ondulat ca emoţia/ ne spune

[12] *Ibidem*.
[13] Andrei Terian, „*Negru pe negru",* în *Ziarul Financiar - Ziarul de Duminică,* 19 aug. 2013.
[14] Al. Cistelecan, *Diacritice*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2007, p. 158.

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

adevăratul nostru nume". Prin urmare, drept avari ai „subiectului liric" vor fi *mutul, muţenia, limbajul întors către sine:* „împing limbajul, […]am fost şters, am atins mutul"[15] sau: „îmbată-te/ şi lasă muţenia să muşte" – „o puşcărie a muţeniei,/ închide gura, închide-te, verbele aruncă din ele/ acţiunile ca pe nişte morţi, limbajul meu e un lung tunel/ spre linişti închise ca pupele…" – *nimfa (pupa)*, spaţiu precar, dar totodată protector al alterităţii poetice. De parcă ar cocheta cu poezia, el greu se lasă re-născut: „şi eu nu mă voi naşte,/ e o zi ceţoasă şi un domn îşi plimbă câinele, veneţia sau aiurea."

Dacă muţenia are rolul unei promisiuni eshatologice, tăcerea şi taina sunt expectativele afişate de eul liric în speranţa unei mântuiri coincidente cu penitenţa ori exerciţiul spiritual. Muţenia insinuată în poeme ca o stare febrilă de inspiraţie nu e decât timpul accelerat şi crepuscular al viziunii, în care se amestecă extazul şi reţinerea: „îmbată-te, creşte din firidele timpului mugurul chipului ce va distruge,/ îmbată-te, cineva se roagă pentru tine, îmbată-te,/ şi lasă muţenia să muşte"; starea de beţie lirică incită poetul în apropierea unei „burţi de nu", a unei latenţe imaginative ce muşcă un teritoriu neminat, valoros, în totalitate fiind al poeziei.

În poemele-rugăciuni, germenii muţeniei sunt atribuiţi *nimicitorului,* entitate generatoare de *nimic,* care reduce eul la o stare de edulcoraţie tacită: astfel, eul se izolează ca într-o asceză, revelându-i-se adevărata „faţă" a poeziei. Opţiunea la muţenie vine şi din saturaţia unui discurs poetic repetitiv, o elocvenţă ce nimiceşte corporalitatea excesivă panteană: „Am vorbit, Doamne, şi am scris, până m-am înnegrit/ cu totul, am crescut, Doamne, în vorbele mele, iar vorbele/ mele au crescut în mine şi mi-au pus trupul în hău,/ stau în trupul meu ca într-un abis, fiecare cuvânt îl adânceşte,/ că văd mişcând timpul şi moartea, mâinile mele sânt întunecate,/ Doamne, de vorbărie, îmi port trupul ca şi cum propria-mi groapă/ aş purta-o, în el, limbajul se întâlneşte cu sine şi înnebuneşte" - de aici, oboseala, sfârşeala ca efecte ale scrisului-ziditor al unei subiectivităţi excesive, care izolează poetul într-un labirint al propriului limbaj, pe când fiinţarea în trup insinuează ameninţarea timpului şi a morţii, o pecetluire a limbajelor într-o groapă purtată permanent ca o pecete a exilului interior, contaminat de fiorii morbizi şi latenţi ai morţii. Trupul poetic, el însuşi un corp spectral, un ecran imens al proiecţiilor scripturale şi orale se simte agasat de trăirea literei în propriile sale structuri abisale, pe când întâlnirea cu limbajul, întoarcerea, în acest context, a limbajului împotriva lui însuşi induce o stare maladivă incurabilă şi o nebunie care polizează zonele interiorităţii şi ale sensibilităţii poetice. Întoarcerea limbajului împotriva limbajului sedimentat în trupul poetului, care a făcut o fortăreaţă împotriva comunicării, iar poemul devine un colaj de notaţie „negru pe negru".

Revolta împotriva vârstei „se şterge în om o cifră bătrână", revolta împotriva timpului fiinţei: „stau în propria-mi vârstă/ ca într-un ştreang, ştreanguri sunt venele mele şi propoziţiilor […] i se dă poeziei ca, mai apoi, în procesul revelaţiei (în acordul unui psihism euforic, manifestat uneori în/ prin accente gnomice), aceasta să expulzeze existenţe concrete, fragmente pantiene, ce istorisesc evenimente cu/ despre poet: „Se instalează în mine un om bătrân, […]/ deocamdată convieţuim, avem aceleaşi vicii, ne plac aceleaşi femei,/ dar el creşte din lucrurile la care renunţ, în anumite momente,/ când limbajul însuşi are umbră, aud răsuflări obosite/ şi atunci spun:/ Dumnezeul meu mă digeră, Dumnezeului meu îi e foame,/ […] e un ins direct[…], limbajele lui imediate sunt/ dispreţul, dragostea şi răzbunarea[…]"

Monolog al trăirilor construit pe interogaţii retorice, reflexie ce actualizează stări consumate în exces, discursul poetic, spaţiu textual poliizotop, e un metatext, simptomatologie premeditată de instanţa poetică în momentul în care poezia e corpul trăirilor autentice: „Azi m-a văzut cel cu totul altcineva,/ mi s-a părut că aşa este el: îmbătrâneşte, curând nu se va opune, va fi o tristeţe să-l învingă…" sau: „Nimicitorul are rădăcini în vieţile ce nu se mai întorc"

Pe întreg parcursul existenţial dominat de o conştiinţă artistică acută, eul liric va relaţiona cu atmosfera, va tatona evenimentul consumat din cel puţin două motive, şi anume: călătoria în lumi simultane trebuie totuşi să aibă ca traseu o lume reală, esenţială, de bază, la care să fie raportate celelalte lumi construite, „lumi intertextuale", un fel de matrice care verifică noua gnoză spre impunerea ei între lumile posibile; respectiv, se revine în lumile familiare, la cotidian, pentru a-şi

[15] Muţenia corespunde unei stări de germinare a cuvintelor în ordinea revelării sensurilor poetice: „Tăcerea este un timp poetic omogen care strânge ca o menghine între două straturi şi face să se despice cuvântul, nu atât ca un fragment de criptogramă, cât mai ales ca o lumină, un vid, o crimă, o eliberare." (Roland Barthes, *op.cit.*).

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

verifica funcţionalitatea raţionamentelor în vederea intenţiei prospective. Poetul este predestinat să nască lumi concrete. Şi, poate nu întâmplător, la Pantea, referindu-ne la poemele de dragoste, remarcăm dinamica unei semiotici a pasiunii filtrate printr-o expresie a trăirilor existenţiale, menite să sustragă eul oricărei angoase şi să-l exorcizeze într-un discurs asumat, suprapus aleatoriu reperelor unei vieţi amoroase tumultoase şi depline: „Patimă atroce, de parcă lumina/ dinspre tine ar rămâne grea şi te-ar lăsa,/ iar tu ai veni, te-ai apropia./ Mergem unul spre altul,/ încet, pe şoptite,/ două abisuri logodite."

Poemul pantean nu va fi pur şi simplu o calchiere a lumilor familiare eului, ci o reaşezare din perspectiva atitudinii auctoriale: „Azi, mi-am văzut inima, bătea de tare departe,/ parcă nu era inima mea, alături, lângă un aparat sofisticat,/ doctoria cu ochi albaştri m-a lăsat să ascult o clipă/ ritmurile ei, am auzit mari şuvoaie şi un şuier,/ se zbătea timpul în fluvii mari, chiar aşa ar fi,/ a spus doctoriţa, dacă ne-am afla în mijlocul ei,/ de s-ar întoarce fiecare în inima lui, ar vedea subteranele/ de unde vine nimicitorul". Discursul poetic pantean e relevant pentru jocul figuralului: acces tensional la inteligibil, o relansare a dinamicului ce conduce spre rostire, spre „a simţi forţa inaugurală a poemului", cum subliniază poetul în interviu. În discurs, se observă o răsturnare formală, în care acesta îşi află resorturile autorităţii şi puterii sale. Figuralul, proces estetico-semantic care condiţionează reducerea discursului la puterea actualităţii, a realului, este de două ori „reprezentativ", fiindcă reprezintă (imitativ) ceva din lume, re-prezentând (prezentând din nou) forma limbii.

În spaţiul artificial, creatul sau realul e „un plus de memorie" ce urmează a fi depozitat într-o memorie colectivă prin limbajul poetic: viziunile realului produc un adaos de memorie – memoria prezentului. Este firesc ca, după parcursul existenţial în spaţiile familiare printr-o „joie de vivre" a reduplicării faptelor esenţiale petrecute, sens care acoperă şi livrescul, conştiinţa perceptivă să adauge, paradoxal, un univers din viitor: Logosul, Poezia. „Scrisul înseamnă intuiţie, remarcă Pantea. Şi intuiţia este acea dimensiune a spiritului nostru care totalizează fiinţa, adică intuiţia este integratoare. […] vreau să trăiesc intuiţia ca pe o totalizare a fiinţei mele care presupune clipa de aici, clipa de acum, clipa posibilă, presupune nopţile mele, percepţiile mele, gândirea mea, memoria şi imaginea mea. Tot."

Noutatea panteană constă în obsesivul monolog al conştiinţei în asumarea responsabilizării scrisului: „A scrie poezie presupune o maximă responsabilitate existenţială" (interviu), odată ce „inteligenţa ce îşi proclamă propriul om responsabil" (Schiller, 1989). Mai mult: „poetul are o responsabilitate ontologică" (Pantea, în interviu). Alegoria traseului existenţial poetic nu mai respectă construcţia lineară, clasică, reţeaua referenţială a textului fiind solidară cu intenţia auctorială: închiderea şi rămânerea pe loc a spaţiilor familiare. „Înclinaţia spre excesele trăirii şi voluptăţii dă şi o sugestie de pustiu. Pentru că, dincolo de voluptate, e nimicul, e neantul." – se confesează poetul.

Cartea de poezie o încheie cu un poem-rugăciune (în volum, sunt trei „rugăciuni": trei poeme, opţiune rostită de Aurel Pantea atât prin experienţele trăite în ultimele cărţi, cât şi prin atitudinea unui bun creştin: „Natura creştină care mă determină spune că există un singur adevăr. Iar calea spre acest adevăr e cea a rugăciunilor canonice sau necanonice. […] Aş vrea ca poezia mea să atingă sensul rugăciunii. Ce am trăit eu în ultimele două, trei cărţi, este o experienţă a traversării infernului, o expiere a răului, la capătul căreia nu-mi rămâne decât să mă rog": „Nu mai ştiu, Doamne, de unde să încep, ce pot să-ţi spun,/ mesaje ştiute, păcate, n-am proiecte, Doamne, am păcate/ am proiecte inverse, nu ăsta e păcatul, Doamne, nu ăsta e răul,/ Doamne, uită-te la mine şi râzi, sunt rezident într-o patrie inflamată de mesaje,/ din guri deschise nu mai învie decât propoziţiile […]/ Doamne, sunt îngropat, din lăuntrul meu urcă spre ceruri/ bestia învingătoare."

Dorinţa de a scrie poeme-rugăciuni, în care poetul să se confeseze, e conturată ca artă poetică: „Aş vrea ca ultimele cărţi pe care le scriu să fie cărţi de rugăciune".[16] Şi iată unul dintre cele mai reuşite poeme-rugăciune, care, alături de „Oda în nici un fel de metru" a lui Nichita Stănescu, poate fi considerat replică la „Oda" eminesciană: „Ca să pot muri liniştit, pe mine/ Mie redă-mă!"(Eminescu)// „Supuşi cuvântului de verb mă rog, / du-mă odată din groaza vieţii, / du-mă, du-

[16] Pantea, Aurel, „Aş vrea ca ultimele cărţi …", *Interviu citat*.

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

mă, / şi nu mă mai pedepsi,/ şi mie nu mă mai redă-mă*"* (Stănescu)// Doamne, sunt aproape bătrân/ şi încă n-am învăţat să mor,/ arta asta nu e niciodată desăvârşită" (Pantea).

Hermeneutica acestui din urmă poem al volumului oferă cheia lecturii *Nimicitorului*: certitudinea apropierii bestiei, căreia îi aduce un paradoxal „elogiu": „Moartea pentru Tine, Doamne Isuse Hristoase,/ e o chestiune clasată, face parte din inventarul problemelor/ rezolvate. Înainte de a cunoaşte febrele ei, sudoarea de sânge,/ pe care Tu ai cunoscut-o, eu Te iubesc, Doamne,/ şi cu partea din mine ce va muri, cu stratul gros de umanitate,/ cu omul din mine care se va sfârşi. Sunt sediul Tău precar,/ Mântuitorule, păcatul a construit în mine multe/ fortăreţe, în fiecare din acestea eu sunt soldat împotriva Ta,/ în fiecare, voi muri luptându-mă cu Tine, nu întreb,/ dar îmi pun problema nimicirii, ce se va întâmpla, Doamne,/ cu partea din mine, care Te iubeşte şi va cunoaşte nimicirea,/ şi totul mi-e foarte aproape/ Doamne, sunt aproape bătrân/ şi încă n-am învăţat să mor,/ arta asta nu e niciodată desăvârşită". Poemul-rugăciune e un discurs meditativ asupra trupului, subiect tabu al poemului pantean, trup-„sediu precar" al unui Dumnezeu al iubirii care oferă, la schimb, „nimicirea", proces adulat de *nimicitorul,* pe care conştiinţa poetică agresată de insinuarea morţii ca iminenţă a unei indeterminabile plecări îl va ignora, se va elibera, insistând pe o artă a morţii: a trăi sub/ cu spaimele şi spasmele dinăuntrul fiinţei. Lirismul lui Aurel Pantea devine religios, cu formule poetice inovatoare, dând girul că există o ancoră ce încă ţine poetul la mal, ferit de derizoriul mării înşelătoare a unei voluptăţi şi instinctualităţi nefaste.

Moartea este un teritoriu al captivităţii. Notaţia obiectivă, patetică, împinge tiparele temporalităţii până la dedublare, desface şi reducţie: „Şi timpul nu va mai durea, şi se va despărţi/ de sine, şi va rămâne sinele său, şi acolo se va urla/ într-o imagine mare,/ acum, el stă cu sinele său, ca o femeie care, în cele din urmă,/ acceptă, stă cu sinele său încărcat de sâni." Sub timp*, Nimicitorul* îşi înteţeşte adversitatea şi se înverşunează să nimicească şi ultimele reminiscenţe ale unei existenţe frânte de vicii şi bătrâneţe, care are ca ultim efect substituţia: „Din nervi încâlciţi ies feţe neterminate,/ o stea umedă le împinge. Fără concesie/ suntem înlocuiţi" - metafora „stelei umede" sugerând fecunditatea pe care o exercită moartea asupra lumii, săvârşind crima şi făcând netăgăduit „înlocuirea".

Bestial e sentimentul morţii, pe care îl porţi cu tine până la obsesie: iată *Nimicitorul* şi „urmele bestiei" – „Dumnezeul meu face zi de zi/ exerciţii de moarte şi învie pe pielea mea, ia eu îl iubesc de nu mai pot […] / el ştie că nimicul meu/ e sămânţa nimicitorului care vrea să mă ştie mut."

Nimicitorul pare să deţină secretul unei sustrageri din sfera de acţiune a morţii, însă preţul triumfului este compromis, căci sacrificiul presupune renunţarea la poezia ce-i aparţine, la propriul trup care tocmai renaşte în text. Fiind o cerinţă supremă, poetul se consolează cu promisiunea profetică a vieţii de dincolo, făcută de către Katia, înţeleasă ca o abolire a timpului obiectiv şi o conlucrare în vederea unei ultime reveniri eshatologice: ultima propoziţie fiind salvatoare, o revenire la sensurile originare ale cuvântului, o esenţialitate care cuprinde întreaga potenţialitate creatoare a universului: „Şi timpul nu va mai fi, nu va mai fi, va rămâne/ doar această propoziţie şi un câmp mare, vorbirea ultimă/ pe un mare câmp, vorbirea ultimă, străduindu-se,/ vom lucra, vom povesti despre ce a fost, ne vom odihni,/ vom lucra, spune Katia, precum Sonia din limbajul ultim,/ vom lucra, ne vom odihni."

În atitudine, poetul rămâne un romantic! Spiritul îşi continuă aventura existenţială. Iată cum are loc concentrarea poetică asupra *Nimicitorului*, care îşi potoleşte foamea existenţială devorându-se pe sine: „După întâlnirile cu nimicitorul nu mai ai chip,/ porţi doar un nume şi te transformi cu totul/ într-o limbă necunoscută,/ o limbă vorbită de razele uraniului,/ nimicitorul aplaudă, moare de râs în propriile lui aplauze,/ se uită la inima mea, asta face mereu, se uită la inima mea/ cu razele uraniului"

Trupul poetic la Aurel Pantea primeşte, aşadar, două conotaţii: pe de-o parte, scriitura însăşi, ca act creator de poezie, şi, de aici, paradoxala scriitură poetică, în sensul în care scriitorii moderni se raportează timorat la o astfel de instanţă, căci violenţa rupturii şi dislocării atrage însăşi existenţa coerentă a cuvintelor în menghina distrugerii până la agrafie, iar pe de altă parte, obsesia corporalizării poeziei devenită însuşi trupul poetului, respectiv obiectivarea poeziei în trupul acestuia, somatografie. Ambele instanţe sunt posibile variante interpretative ale *obsesivului trup poetic* la Aurel Pantea, căci scrisul şi imputarea scrisului la poet sunt două circumstanţe oscilatorii, o pendulare între viaţă şi moarte, între poezie şi realitate.

Imaginarul său poetic se fundamentează pe tensiuni lirice provenind din trei zone diferite de explorare a realităţii poetice: cu un fond livresc bine stăpânit, se confruntă resentimentarul(-om) şi

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)

poetul, în disputarea întâietăţii, anihilându-se într-o permanentă replicare: Poetul şi Poezia. În acest discurs literaturofag, în care poezia devine un text care îngurgitează fiinţa şi se converteşte într-un limbaj poetic efervescent şi transparent, variabilele sunt, de asemenea, trei, iar acestea se raportează la instanţele dominante identificate de Iulian Boldea drept generatoare de tensiune lirică în poezia lui Aurel Pantea: „o instanţă a fiziologiei, a corporalităţii şi visceralităţii, o instanţă a apelului la divinitate, la sacru şi o instanţă a textului, bazată pe instinctul autoreferenţial”[17].

Aurel Pantea este un poet al concretului, ce prezintă într-o viziune obiectivată starea de spirit, căci nici faptul că-şi transformă poezia în rugăciune, nici faptul că insinuează sentimentul iubirii ca singură posibilitate de evadare din iadul în care este închis nu-l face mai metafizic, mai spiritual. Iadul sau abisul magmatic ce-l presimte în fiinţă îi revelează toate inadvertenţele umanităţii în detalii ce potenţează nimicul şi dau naştere *Nimicitorului*. Imaginea lui este una cât se poate de concretă, deşi, pentru Pantea, *Nimicitorul* este tot ceea ce nu este şi ar trebui să fie, este pierderea, abandonul, absenţa, nimicul acolo unde ar trebui să fie totul, iar rugăciunea poetului este, astfel, discursul ultim al fiinţelor segregate de spiritualitate.

Bibliografie

De autor:

Pantea, Aurel, *Nimicitorul,* Editura *Limes,* Floreşti-Cluj, 2012.

Pantea, Aurel, „Fragmente despre indeterminat”, în *România literară,* nr. 44/2011, p. 20.

Pantea, Aurel, „Înclin să cred că, din iubire, divinitatea căreia mă adresez în poezie, Iisus Christos, mă înţelege şi îmi seamănă”. Interviu realizat de Iulian Boldea în *România literară*, Ediţia XII, anul XLVI, Nr. 8/21 februarie 2014.

Pantea, Aurel, „Aş vrea ca ultimele cărţi pe care le scriu să fie cărți de rugăciune”, Interviu realizat de Dia Radu pentru *Formula AS,* nr. 998/ 2011.

Pantea, Aurel, „Dacă ar fi o confesiune într-un act poetic, n-aş mai scrie, dar tot scriu şi tot ratez!”, Interviu realizat de Ion Mihai Ionescu, pentru *Reţeaua literară* http://reteaualiterara.ning.com/profiles/blogs/interviu-cu-poetul-aurel.

Critică:

Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii,* traducere de Al. Cistelecan, Editura *Cartier,* Chişinău, 2012.

Boldea, Iulian (coord.), *Aurel Pantea. Ultimul taliban (Poetica neantului)*, Editura Arhipelag XXI, Târgu-Mureş, 2014.

Buda, Dumitru-Mircea, „Poetul în infernul memoriei”, în *Cultura*, nr. 471/ 12 iunie 2014.

Cistelecan, Al., *Diacritice*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2007.

Cistelecan, Al., „Ultimul taliban (*Negru pe alb*)”, Revista *Cultura* nr. 220 / 2009.

Crăciun, Gheorghe, *Pactul somatografic*, în *România literară,* Nr. 133/8 septembrie 2002.

Gorban, Paul, *Poezia şi postmodernismul românesc: Generaţia '80 şi Mircea Cărtărescu,* pe http://www.poezie.ro/index.php/article/ 13982532/index.html.

Terian, Andrei, „*Negru pe negru”,* în *Ziarul Financiar - Ziarul de Duminică,* 19 aug. 2013.

[17] Iulian Boldea, „Argument” în *Aurel Pantea. Ultimul taliban (Poetica neantului)*, Editura Arhipelag XXI, Târgu-Mureş, 2014, p. 11.

BDD-V66 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:17 UTC)